

שמות פרק כח

(כט) וְנָשָׂא אֶהָרֶן אֶת שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט עַל לְבָבוֹ בְּבִאֹר אֶל הַקֹּדֶשׁ לְזָכְרוֹן לְפָנַי יִקְנֹק תְּמִיד :
(ל) וְנָתַתְּ אֶל חֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט אֶת הָאוּרִים וְאֶת הַתְּמִימִים וְהָיוּ עַל לֵב אֶהָרֶן בְּבִאֹר לְפָנַי יִקְנֹק וְנָשָׂא אֶהָרֶן אֶת מִשְׁפָּט בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל לְבָבוֹ לְפָנַי יִקְנֹק תְּמִיד :

רש"י

(ל) את האורים ואת התומים - הוא כתב שם המפורש, שהיה נותנו בתוך כפלי החשן, שעל ידו הוא מאיר דבריו ומתמם את דבריו. ובמקדש שני היה החשן, שאי אפשר לכהן גדול להיות מחוסר בגדים, אבל אותו השם לא היה בתוכו, ועל שם אותו הכתב הוא קרוי משפט, שנאמר (במדבר כז כא) ושאל לו במשפט האורים : את משפט בני ישראל - דבר שהם נשפטים ונוכחים על ידו אם לעשות דבר או לא לעשות. ולפי מדרש אגדה שהחשן מכפר על מעוותי הדין, נקרא משפט על שם סליחת המשפט :

רמב"ן

(ל) ונתת אל חושן המשפט את האורים ואת התומים - סבר רבי אברהם להתחכם בענין האורים והתומים, ואמר (בפסוק ו) כי הם מעשה אומן כסף וזהב, והאריך בענינם כי חשב שהם על הצורות שיעשו בעלי הכוכבים לדעת מחשבת השואל. ולא אמר כלום. אבל הם כדברי רש"י, כתב שם המפורש נתון בין כפלי החשן, ולכך הוצרך להיות כפול. והראיה, כי לא נזכרו אורים ותומים כלל במעשה האומנים, ולא הזכירם להם בצואה ולא במעשה כלל. ופרט בבגדים ויעש את האפוד (להלן לט ב), ויעש את החשן (שם ח), ולא אמר ויעש האורים והתומים, ואלו היו מעשה

חרש חכם היה מאריך בהם יותר מן הכל, ואם אולי ירצה לקצר בהם לעמקם היה אומר ועשית אורים ותומים כאשר הראה אותך בהר זהב טהור תעשה אותם או כסף מזוקק : ועוד תשוב תראה כי לא הזכיר בה"א הידיעה אחד מכל הכלים שלא נזכרו כבר, אבל אמר ועשו ארון (לעיל כה ו), ועשית שולחן (שם כג), ועשית מנורת (שם לא), וכן כלם. ובמשכן אמר ואת המשכן תעשה (שם כו א), בעבור שכבר הזכירו ועשו לי מקדש (שם כה ח). והנה באורים ותומים אמר (כאן) ונתת אל חושן המשפט את האורים ואת התומים, לא צוה אתו בעשייתם, והזכירם הכתוב בה"א הידיעה, ולא הזכירם הכתוב רק במשה לבדו, שאמר בצואה ונתת אל חשן המשפט, ובמעשה ויתן אל החשן את האורים ואת התומים (ויקרא ח ח), כי לא היו מעשה אומן ולא היה לאומנים ולא לקהל ישראל בהם מעשה ולא נדבה כלל, אבל הם סוד מסור למשה מפי הגבורה, והוא כתבם בקדושה, או היו מעשה שמים, ולכך יזכירם סתם ובידיעה, כמו וישכן מקדם לגן עדן את הכרובים (בראשית ג כד) :

והנה משה לקח כתב האורים והתומים והניחם שם בחשן המשפט אחרי שהלביש את אהרן האפוד והחשן, כמו שאמר (ויקרא ח ז ח) ויתן עליו את האפוד ויחגור אותו בחשב האפוד, וישם עליו את החשן ויתן אל החשן את האורים ואת התומים, כי לאחר כן נתנם בין כפלי החשן : והענין הוא, כי היו שמות קדושים, מכחם יאירו האותיות מאבני החשן אל עיני הכהן השואל במשפטים. והמשל, כי כאשר שאלו מי יעלה לנו אל הכנעני בתחלה להלחם (שופטים א א). היה הכהן מכוין בשמות שהם האורים, והאירו לעיניו אותיות יהודה, ויו"ד מלוי, ועי"ן משמעון, ולמ"ד מלוי, וה"א מאברהם הכתוב שם על דעת רבותינו (יומא עג ב). או שהאירה פעם אחרת לנגד עיניו ה"א מיהודה. והנה כאשר האותיות מאירות אל עיני הכהן עדין לא ידע סדורן, כי מן האותיות אשר סדרו מהן יהודה יעלה היה אפשר להעשות מהם "הוי הד עליה", או "הי על יהודה", ותיבות אחרות רבות מאד, אבל היו שם שמות הקדש אחרים נקראים "תומים", מכחם יהיה לב הכהן תמים בידיעת ענין האותיות שהאירו לעיניו. כי כאשר כיון בשמות האורים והאירו, חוזר מיד ומכוון בשמות התומים. ועודם האותיות מאירות לעיניו, ויבא בלבו שחבורם יהודה יעלה. וזאת מדרגה ממדרגת רוח הקדש, היא למטה מן הנבואה, ולמעלה מבת קול שמשתמשים בה בבית שני לאחר שפסקה הנבואה ופסקו אורים ותומים כמו שהזכירו רבותינו (שם כא ב) :

ואפשר שאחרי שנתן משה בחשן השמות הקדושים של האורים והתומים היו נודעים במסורת ממנו לגדולי חכמי ישראל שמסרם להם עם סתרי תורה, ולפיכך היה ביד דוד אפוד (ש"א כג ו), והיה כדמות אפוד משה, ובו חשן כדמות חשן הקדש, אבל נראה שהיו בד, כאשר נאמר בשמואל (שם ב יח) נער חגור אפוד בד, ואמר בנוב עיר הכהנים (שם כב יח) שמונים וחמשה איש נושא אפוד בד, וילבישו אותו את הכהן שהוא מבני הנביאים ושואלים בו ונענין לפעמים, כאשר חשב בזה ר"א. ומה שאמר שאלו ראה תשובת רבינו האי לא אמר ככה, כבר ראינוה וחסבנוה, וידענו כי ר"א לא נתכון אליה :

שמות פרק ד פסוק י"ד

ויחר אף יקנך במלשה ויאמר הלא אהרן אחיך הלוי ידעתי כי דבר ידבר הוא וגם הנה הוא יצא לקראתך וקאך ושמח בלבבו:

הש"י

(יד) **ויחר אף** - ר' יהושע בן קרחה אומר כל חרון אף שבתורה נאמר בו רושם, וזה לא נאמר בו רושם, ולא מצינו שבא עונש על ידי אותו חרון. אמר לו רבי יוסי אף בזה נאמר בו רושם, הלא אהרן אחיך הלוי, שהיה עתיד להיות לוי ולא כהן, והכהונה הייתי אומר לצאת ממך, מעתה לא יהיה כן, אלא הוא יהיה כהן ואתה הלוי, שנאמר (דברי הימים א' כג כד) ומשה איש האלהים בניו יקראו על שבט הלוי: **הנה הוא יצא לקראתך** - כשתלך למצרים: **וראך ושמח בלבבו** - לא כשאתה סבור שיהא מקפיד עליך שאתה עולה לגדולה. ומשם זכה אהרן לעדי החשן הנתון על הלב:

רמב"י

(יד) **ידעתי כי דבר ידבר הוא** - כלומר גלוי לפני שידבר בעבורך ברצונו לאהבתך, ואפילו לא צויתי. וגם הנה הוא מעצמו יוצא לקראתך וראך ושמח בלבבו, ולא יקנא בך למעלתך על השליחות הנכבדת הזאת. ומה שהוצרך לומר לו לך לקראת משה המדברה (פסוק כז), בעבור כי הודיעו הדרך אשר יבא בה. ויתכן ששמע אהרן בצאת משה ממדין ויצא מעצמו לקראתו, ואחר כך בדרך נאמר לו לך לקראתו המדברה כי שם תמצאנו:

שמות פרק לט פסוק ה

ויעש את החשן מעשה חשב כמעשה אפד זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משן:

דרשות הר"ן - הדרוש השלישי

ועם כל זה בהיות קשה למשה לדבר עם פרעה בהיותו ערל שפתים, נתן לו השם יתב' אליו למתורגמן אהרן, ועם היות אהרן גדול ממנו וקודם אליו בנבואה לא נתקנא בו, וכבר הזכירו זה רבותינו ז"ל למעלה גדולה אליו שקבל שכר עליה. אמר בפרק רבי אליעזר דתולין: אמר רבי שמלאי בשכר וראך ושמח בלבבו זכה לחשן המשפט על לבו. וזה המאמר צריך באור, מדוע נתימס זה הגמול לאהרן על טוב לבבו בנבואת משה, יותר מכמה מעלות [טובות] שהיו לאהרן מצד כהונתו: והתשובה בזה: שכבר הודיעונו רבותינו ז"ל שכל מדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה, כמו ששינוי במשנתנו וכן לענין הטובה. ורצה זה השם יתב' כדי שתתיישב ענין ההשגחה בלב בני האדם, כי אם לא יבא הגמול הטוב ולא יהיה [בענין] הפעל הטוב, אפשר שיהיה זה נתלה במקרה ובמנהגו של עולם, אבל כאשר יבא הגמול באותו ענין בעצמו שהיה הפעל הטוב, אז יודע כי זה בהשגחה מהש"י ובכונה ממנו לשלם טוב לטובים. ולכן יחסו ז"ל זה הגמול לאהרן תחת זה הפעל יותר מכמה מעלות טובות שהיו בכהונה גדולה, שהוא מורה שלא זכה אהרן לזאת המעלה כי אם לגמול מזה הפעל. כי דבר ידוע הוא שעל ידי החשן היה נודע ענין העתידות, וזה לא היה ראוי שיהיה מגיע לחלקו של אהרן, כי הודעת העתידות הוא דבר ראוי לנביא לא לכהן. כי כמו שמענין הנביא הוא הגדת העתידות לא ענין העבודות כלל, כן מענין הכהן מעשה העבודות לא הגדת העתידות. ושמא תאמר שכיון שרצה הש"י שיהיה כהן גדול משמש בשמונה כלים אשר החשן מכללם, זכה אהרן לזאת המעלה מצד כהונתו. אין הענין כן, כי החשן אינו מגיד העתידות מצד היותו חשן לבד, אבל מצד האורים והתומים שהיו בין כפלו שלא היו מכלל הבגדים, [שהרי בבית שני לא היו אורים ותומים, ועל כל ואת היה כהן גדול משמש בשמונה בגדים שהאורים ותומים לא היו מכלל הבגדים], והראיה עוד בזה שהאורים והתומים לא הזכרו כאן בסדר ואלה פקודי במעשה הבגדים כלל כמו שכתב הרמב"ן ז"ל, כי אמר: ויעש את החשן, ולא אמר ויעש את האורים ואת התומים, כי לא היה זה ממעשה האומנים כלל, אבל משה לבדו נצטווה בדבר. כמו שנאמר בפרשת ואתה תצוה: ונתת אל חשן המשפט את האורים ואת התומים. וכן עשה כמו שאמר בפרשת צו. ויתן אל החשן את האורים ואת התומים. הנה כל זה מורה שאין ענין אורים ותומים בכלל בגדי כהונה. וא"כ למה זכה בו אהרן, לפיכך דרשו רז"ל שזכה לגמול טוב באותו ענין בעצמו שהראה טוב לבבו. שעם היותו קודם למשה בנבואה לא נתקנא בו כשנבחר לנביא, ולפיכך זכה הש"י בחלק הנכבד בהגדת העתידות, אע"פ שלא היה ראוי לעניני הכהונה. אבל מאשר לא נתקנא בנבואת משה זכה בהודעת העתידות שוה לנבואה או יותר ממנה. שכבר הודיעונו רז"ל בפרק בא לו כהן גדול שהעתידות הנודעות ע"י אורים ותומים מחוייבות יותר מהידועות בנבואה. אמרו שם: אף על פי שגזרת הנביא חוזרת גזרת אורים ותומים אינה חוזרת שנאמר: ושאל לו במשפט האורים לפני ה', מה משפט אינו חוזר אף גזרת אורים ותומים אינה חוזרת. הנה שזכה אהרן למדרגה גדולה קרובה למדרגת הנבואה ולא עוד אלא שזכה בה לו ולזרעו. וכל זה בשכר שנתעסק עם מרע"ה בענין יציאת מצרים ולא נתקנא במשה: